

KANSALLINEN SOSIAALIHUOLLON PORRASTEISUUS – SELVITYS

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON
NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUS

28.9.2023

Perustuu Sosiaalihuollon porrasteisuus –
selvityksen väliraporttiin 31.8.2023

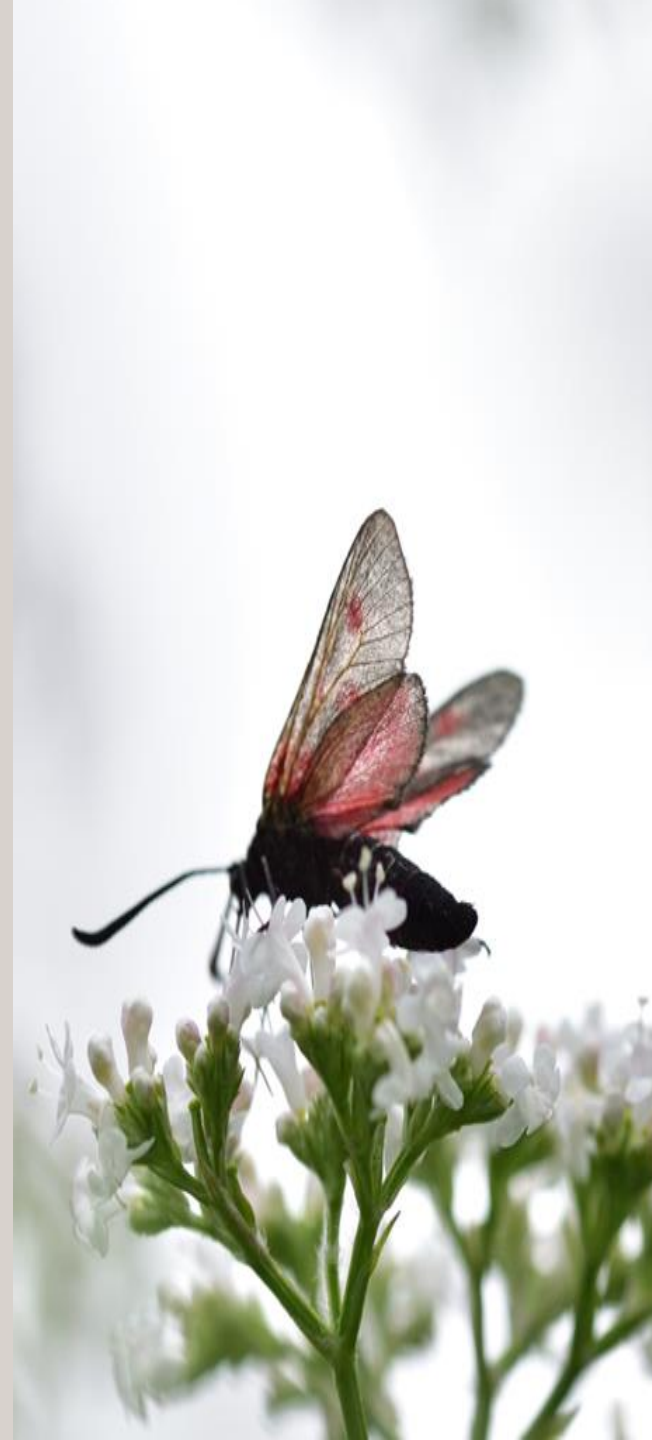
Marja Heikkilä & Pirjo Marjamäki

1

Selvityksen toimeksianto (15.5. -30.11.2023)

- Toimeksiannon tavoitteena on kartoittaa ja kirkastaa sosiaalihuollon palvelutoimintaan liittyvän porrasteisuuden erityiskysymyksiä ja ominaispiirteitä sekä määritellä erilaisia vaihtoehtoja ja suosituksia sosiaalihuollon palvelutoiminnan porrasteisuuden kehittämiseksi nykyisessä sosiaali- ja terveydenhuollon uudessa palvelurakenteessa hyvinvointi- ja yhteistyöaluetasoisesti.
- Kiinnittyy hallitusohjemaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelureformin kautta

2 Toteutus

vuoropuheluna hyvinvointialueiden sosiaalijohton kanssa

1. vaihe touko kesäkuussa

- Lähtötilanteen koonti palvelustrategioiden ja aikaisemman kehittämistyön pohjalta yhdessä sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa

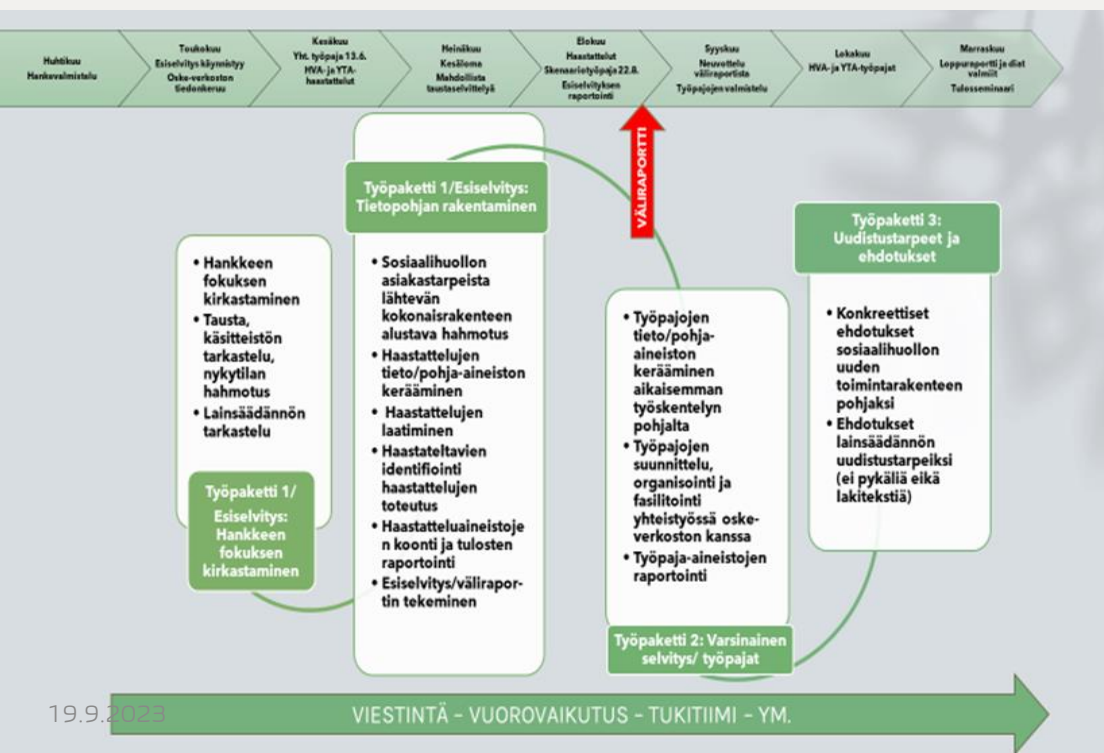
2. vaihe elokuussa

- Sosiaalialan osaamiskeskukset haastattelivat keskeiset sosiaalijohton edustajat, yhteensä 70 haastattelua

3. vaihe syys-lokakuussa

- Skenaariotyöskentely kullakin YTA-alueella
  - 1. Sisä-Suomi 14.9.2023 (22 osallistujaa)

4. Ehdotukset vielä kommenttikierrokselle?

3 Porrastus sosiaalihuollon käsitteenä 1/2

- Porrastus käsitteenä monelle sosiaalihuollon ammattilaiselle vieras, vaikea, osin vastenmielinenkin!
- Siitä löytyy ammattikirjallisuudesta vain yksittäisiä mainintoja.(mm. Sosiaalityön käsikirjan eri painokset)
- Sosiaalityön emeritusprofessori Mikko Mäntysaari teki pyynnöstämme laajan kirjallisuushaun suomalaisesta tieteellisestä kirjallisuudesta porrasteisuus –käsitteestä. Hakutulos oli erittäin heikko. Vain kaksi YAMK-tutkielmaa, jotka liittyivät lasten ja perheiden palveluihin.
- Tekoäly ei tunnista sitä, vaan tuottaa tietoa terveydenhuollon porrastuksesta/hoidon tasoista
- Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananojan teksteissä aihetta on käsitelty ja pohdittu pitkin sote-uudistuksen vaiheita. Ensimmäinen teksti löytyy vuodelta 2005.

”Minä en ihan saa kiinni, mitä porrastuksia tarkoitatte?”

(Vastaa soten hallintomallin organisaatio-kaaviolla, jossa näkyvät kaikki toimialat, toimialojen alla olevat palvelualat jne.)
(Itä-Suomi)

”Tuleeko portaista pakollinen paha? ”Et voi saada portaan 4 palvelua kun et ole suorittanut vielä portaiden 1-3 palveluja”?
(Pirkanmaa)

”Vertikaalinen palvelujen porrastaminen ei ole sosiaalihuollon palvelujen ydinasia, vaan huomattavasti tärkeämpää olisi tarkastella horisontaalista, integroivaa ja monialaisen yhteistyön näkökulmaa sote-yhteensovitetuissa palvelujärjestelmissä.”
(Keski-Pohjanmaa)

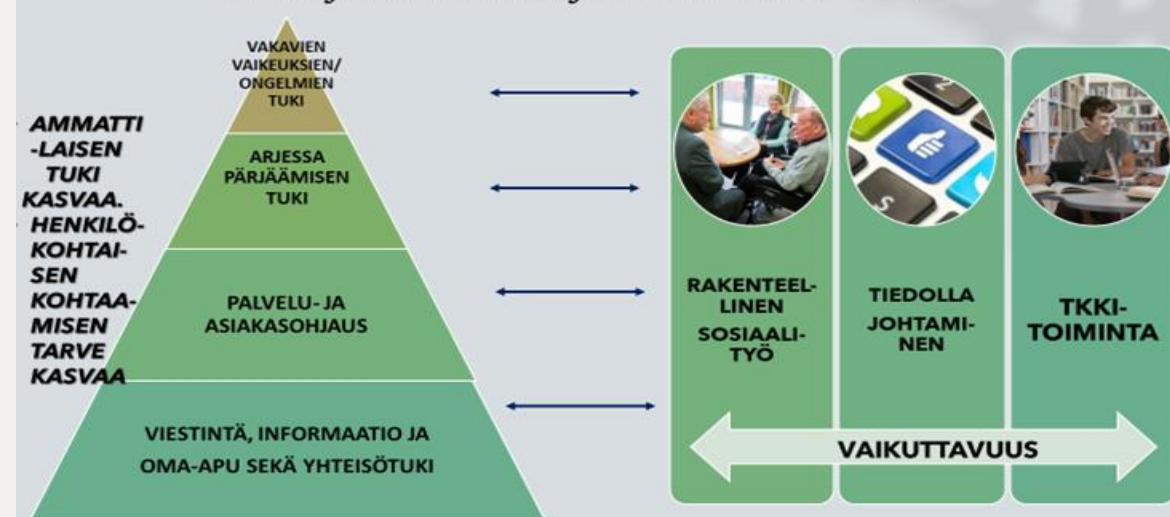
3

Porrastus sosiaalihuollon käsitteenä 2/2

- Tosiasiassa sosiaalipalveluita on rakennettu sekä lainsäädännössä että palvelurakenteita muodostaessa "portaille"
- Meillä on yleis- ja erityislainsäädäntö
- Sosiaalihuoltolain sisältämä jaottelu asiakkaiden yleisen tuen tarpeen ja erityisen tuen tarpeen välillä suuntaa palvelu- ja henkilöstörakennetta
- So-te -uudistus ja sosiaalihuollon siirtyminen hyvinvointialueille edellyttävät porrastuksen tai vastaavan käsitteen käyttöönottoa!
- MUTTA: Terminä porrastus ei innosta alan ammattilaisia kehittämään palvelukokonaisuutta!
- Löytyykö tilalle parempi käsite?

SOSIAALIPALVELUJEN ORGANISOINTI SUHTEESSA ASIAKASTIETOON, TIETOJOHTAMISEEN JA TKKI-TOIMINTAAN

4

Sosiaalipalvelujen porrastus hyvinvointialueilla

- Perinteinen kunnallinen sosiaalipalvelu, jossa toimittiin 160 vuotta laaja-alaisessa yhteistyössä useiden kunnallisten toimialojen kanssa on nyt uudessa kontekstissa
- Hyvinvointialueella toimiminen antaa mahdollisuuden mm. sosiaalihuollon osaamisen ja erityisosaamisen tukirakenteiden luomiseen. Näitä osa hyvinvointialueista on suunnittelemassa. Tässä terveydenhuollosta saadaan hyvää oppia ja vertailukohta.
- Sosiaalihuollon uudelleenrakentuminen edellyttää tuekseen henkilöstörakenteen uudistamista ja urapolkujen mahdollistamista.
- **Mitä läheisyysperiaate tarkoittaa hyvinvointialuekontekstissa?**
  - Vaatii sosiaalihuoltolähtöistä keskustelua, tutkimusta ja uudelleenmäärittelyä.
  - Ks. Harjoitus seuraavalla dialla

Läheisyysperiaate hyvinvointialuekontekstissa – alustavaa nelikenttähahmottelua

ERITYIS-
OSAAMINEN/
PALVELUT

Vammais-, aikuissosiaalityön,
ikäntyneiden, päihde- ja
mielenterveystyön sekä
lapsiperhetyön
erityisosaamisen palvelut ja
osaaminen +TKKI-toiminta

Erityispalvelut liikkuvat
asiakkaiden arkiympäristöihin.
Alueen ammattilaisia tuetaan
konsultaatioilla, mentoroinnilla,
ym. osaamisen tukirakenteilla

PERUS-
OSAAMINEN/
PALVELUT

Arjessa tarvittava, kotiin
annettava monipuolinen tuki,
yksilöllinen sosiaaliohjaus,
perhetyö, jne.

Lapsioikeudelliset palvelut,
sosiaalinen luototus,
henkilökohtaisen avun keskus,
perhehoidon koordinaatio, jne.

LÄHIPALVELUT

HV-ALUEELLA KOOTUT PALVELUT

4

Sosiaalipalvelut on laaja kokonaisuus ja tarve porrasteisuuteen vaihtelee

- Lasten ja perheiden palvelut
  - Erityistason tukeen on kehitetty uusia malleja. Tarve (vaativalle) erityisosaamiselle tunnustetaan kaikkialla. (OT-työskentely, lastensuojelun uudet mallit, esim. Helsingissä)
- Vammaispalvelut
  - Vammaispalveluissa eri hyvinvointialueilla on paljon vaihtelua, joka kertoo siitä, miten erityishuoltojärjestelmien kunnallistaminen/lakkautus on onnistunut. Näyttää siltä, että esimerkiksi Pirkanmaalla ja Etelä-Karjalassa on onnistuttu turvaamaan myös erityisosaamisen rakenteita.
- Ikääntyneiden palvelut
  - Porrasteisuutta ei tunnusteta -korostetaan, että "kaikki on lähipalvelua". Gerontologisen sosiaalityön tarve nousee vahvasti esiin.
- Aikuisten palvelut
  - Asiakkaita sijoitetaan joillakin hyvinvointialueilla asiakkuussegmentoinnin avulla "eri portaille". Suhde TE-palveluihin nousee keskeiseksi.

5 Mitkä sosiaalipalvelut olisi hyvä koota YTA-tasolla?

-Kommentteja haastatteluista

- “ollaan niin alkumetreillä tän oman sisäisen maailman kanssa. On tosi kesken asiat, haluais niitä paremmin järjestykseen, jotta nähdään selkeämmin, mitä on järkevä tehdä YTA-tasoisesti.” (Pirkanmaa)
- “... se tiedon saaminen palveluista, että pystytään vaikuttavia palveluja tuottamaan – tähän kohtaan varmaan tuo YTA-rakennekin kuulostaa ihan mielekkäältä ja ihan valtakunnallisestikin, että oikeasti lähdetäisiin synnyttämään yhtenäistä tietoa – että me joskus voitaisiin luottaa siitä, että valtakunnallisilla kerätty data olisi samoin ajatuksin kerättyä tietoa. Esimerkiksi HILMO-tiedot eivät koskaan ole luotettavia.” (Etelä-Pohjanmaa)
- “... on ihan eri asia lähteä keskitetysti terveydenhuollon toimenpiteeseen, kuten vaikka lonkkaleikkaukseen jonnekin kauemmas, kuin tulla sijoitetuksi johonkin pitkäkestoiseen erityistason sosiaalipalveluun kauas omasta kotipaikkakunnasta ja omaisistakin.” (Pohjois-Karjala)
- “Sosiaalihuollon varautumis- ja valmiuskysymyksissä tarvitaan vahvaa yhteentoimimista sekä HVA- että YTA-tasolla. Asiat nousseet entistä vahvemmin esille koronan, kehittyvän sosiaali- ja kriisityön kautta sekä maailman tilanteen muuttumisen myötä.” (Keski-Suomi)

5 YTA-aineistosta syntyvä kuva

- YTA-rakenne ja yhteistyö sosiaalihuollon osalta on vielä suunnittelun alkuvaiheessa
- Koska kyseessä on kiinteästi yliopistoyhteistyöhön liittyvä toiminto, vaatisi se tuekseen vahvan tutkimus- ja kehittämispanoksen sekä sosiaalitieteiden mukanaolon suunnittelussa
- Paljon tarpeita on lueteltu ja pohdittu eri näkökulmista
  - (uusien) ilmiöiden
  - erityisen vaativien osaamistarpeiden
  - erityisen vaativien palveluiden
- TKKI-toiminta saa myös mainintoja ja pohdintaa – sen organisointi sosiaalihuollon osalta myös YTA-tasolla herättää enimmäkseen kysymyksiä
  - OT-keskustyössä mukana olleet pystyvät hahmottamaan asiaa
  - Tärkeä kommentti tähän liittyen tulee Etelä-Pohjanmaalta: “Että jos siinä mielessä sitten vaikeissa tilanteissa palvelutuotanto olisi omissa käsissä, niin siinä voisi olla tällainen osaamisen vahvistuminen sitä kautta, että päästäis sitten enemmän niihin prosesseihin kuin se, että nyt vain ostetaan se palvelu.”

5 YTA-sopimusten tilanne sosiaalihuollon näkökulmasta

- Etelä-Suomi
  - Valmistelu aloitettu 21.8.23 yhteisellä seminaarilla. Työryhmien organisointia odotellaan. Todettu suhde Uudenmaan järjestämissopimukseen.
- Länsi-Suomi
  - Valmistelu jatkunut keskeytyksen jälkeen
- Sisä-Suomi
  - Sopimus luonnosvaiheessa, sosiaalipalvelut olleet taustatöissä monipuolisesti mukana
- Keski- ja Itä-Suomi
  - Valmistelu organisoitu asetuksessa mainittujen tehtävien mukaisiin työryhmiin, sopimusluonnos 31.10 mennessä
- Pohjois-Suomi
  - Sopimus hyväksytty ja voimassa 2023-25. Sosiaalipalvelujen osalta esillä lasten ja nuorten OT-toiminta, TKKI-toiminta, kehitysvammaisten osaamiskeskus ja sosiaalipäivystys

6

Etelä-Suomen erilaiset lähtökohdat

- Seitsemän hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä
- Uudenmaan erillislaki
- Alueella asuu 40 % Suomen väestöstä!

6 Sosiaali- ja terveydenhuollon integroiva rakenne puuttuu

- YTA-asetuksen mukaan vastuu vaativien erityispalveluiden järjestämisestä jakautuu HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin kesken (69).
- Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon integroivaa rakennetta ei siis ole toisin kuin muilla YTA-alueilla
- Uudellamaalla on tehty terveydenhuollon järjestämissopimus, mutta ei koske sosiaalipalveluja. Konkretisoitui mm. Etevan purkautumisen yhteydessä.
- Tarve HVA:n yhteistyölle sosiaalipalveluja koskien tunnustetaan lähinnä Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa ja Päijät-Hämeessä, ei Uudellamaalla.
- Ensimmäinen vaihe onkin löytää ratkaisu siihen, minkälainen HVA:n välinen yhteistyömalli voisi mahdollistaa vaativan erityisosaamisen myös sosiaalipalveluissa.

7 Selvitystyön eteneminen

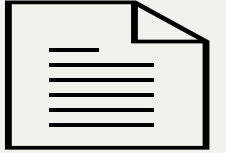

VÄLIRAPORTTI

SYYS

LOKA

MARRAS

LOPPU-
RAPORTTI

YTA-ALUEKOHTAISET TYÖPAJAT

ALUE	PVM	KLO	Toteutus
Sisä-Suomi	15.9.2023	8.30-11	Teams
Etelä-Suomi	25.9.2023	12-16	Live, Lahti
Pohjois-Suomi	3.10.2023	12-14	Teams
Länsi-Suomi	11.10.2023	9-11	Teams
Itä-Suomi	13.10.2023	8.30-11	Teams

HALLITUS-
OHJELMA

HAASTATTELUT

STM:N NIMEÄMÄN TUKIRYHMÄN JA OSKE-VERKOSTON KOKOUKSET

RINNAKKAISET SELVITYKSET: OHJAUS, ERIKOISSAIRAANHOITO

7

Skenaario-työskentelyn toteutus

- Skenaariotyöskentelyllä haetaan toimeksiannossa esitettyjä erilaisia toteutus- ja toimenpidevaihtoehtoja tulevaisuuden sosiaalihuollon kehittämistoimiksi.
- Tavoitteena on kuvata ne rakenteet ja vaihtoehdot, jotka turvaavat erityisosaamisen sosiaalihuollossa.
- Skenaariot on valmisteltu erikseen Etelä-Suomeen (nimellä yhteistyömallit) ja muuhun Suomeen lainsäädännön eroavaisuuden vuoksi
- Työtä jatketaan YTA-alue-kohtaisissa työpajoissa, joihin osallistuvat hyvinvointialueiden, oppilaitosten, OT-kehittäjien ja STM:n edustajat.
- Ensimmäinen työpaja järjestettiin 15.9.23 Sisä-Suomen YTA-alueella, josta saatiin kattava aineisto Howspace –alustalle vilkkaan kommentoinnin ja keskustelun avulla.
- Työpajat etenevät jatkuvan parantamisen menetelmällä

7

Työstettävät skenaarioluonnokset

”MUUN SUOMEN ”SKENAARIOT

1. Sosiaalihuolto terveydenhuollon yhteyteen

Nykymallin jatkaminen

2. Sosiaalihuoltolähtöinen malli

Sosiaalihuollon kontribuutio sote-uudistukseen

3. Sote-integraatiomalli

Lainsäätäjän tavoitteleva malli

ETELÄ-SUOMEN YHTEISTYÖMALLIT

1. Eriytyisen vaativat sosiaalipalvelut Helsingin kaupungin järjestäminä

2. Eriytyisen vaativien palvelujen hajauttaminen eri hyvinvointialueille

3. Eriytyisen vaativien sote-palvelujen keskittäminen HUS-yhtymään

4. Eriytyisen vaativien sote-palvelujen kokoaminen uuteen HUS-yhtymän ja Helsingin yhdyspintayksikköön

KIITOS
MIELEN-
KIINNOSTA!
-KOMMENTTEJA
-KYSYTTÄVÄÄ

